

HISTORIAN KOE 30.3.2016 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian oppiaineelle ominaiset taidot ja ajattelutavat, opetussuunnitelman mukaisten sisältöjen hallinta ja historian keskeisten käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena on myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti historiallisia lähteitä, tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä ja vertailla historiallisia kysymyksiä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa. Moniosaisissa tehtävissä eri osien maksimipistemäärät on ilmoitettu tehtävien yhteydessä, mutta vastaus arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena.

Vastauksista käy ilmi, että kokelas ymmärtää eri aikakausien luonnetta ja osaa suhteuttaa oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja historiallisiin yhteyksiinsä. Hän osaa operoida historian keskeisillä käsitteillä, joita ovat aika, muutos ja jatkuvuus sekä syy-yhteyksien hahmottaminen. Aineistotehtävissä hän osaa arvioida ja hyödyntää tekstejä ja visuaalisia aineistoja kriittisesti. Pohdintatehtävissä ja tiedollisia ristiriitoja sisältävissä tehtävissä kokelas osoittaa ymmärtävänsä historialliseen tiedonmuodostukseen liittyvän tulkinnallisuuden sekä syy-yhteyksien monitahoisuuden ja kompleksisuuden. Kokelas osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa ja ilmiöitä kunkin ajan omista lähtökohdista sekä osaa erottaa ne nykyajan näkökulmista. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä kykyä erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan.

Tehtävä 1

Tyydyttävässä vastauksessa kokelas osaa kuvailla pyynti- ja maanviljelyskulttuurin eroa ja ajoittaa esimerkin avulla (esim. jokilaaksokulttuurit) siirtymisen maanviljelyskulttuuriin. Vastauksessa mainitaan joitain maanviljelyskulttuuriin siirtymisen keskeisiä seurauksia, esim. tehostunut elintarviketuotanto ja paikallaan pysyvä asutus. Vastauksessa ymmärretään pääpiirteissään, miten asettuminen pysyville asuinpaikoille vaikutti ihmisten elämään.

Kiitettävässä vastauksessa eritellään syvällisemmin maanviljelyskulttuurin synnyn seurauksia. Maanviljelys saattoi merkitä parempaa elintarvikevarmuutta, mutta kadot, tulvat ja lisääntyvät ympäristöongelmat saattoivat myös johtaa elintarvikepulaan, nälänhätään ja talousvaikeuksiin. Väestömäärä kasvoi, mutta kun asutus tiivistyi ja ihmisten väliset kontaktit lisääntyivät, myös epidemioiden riski kasvoi. Pysyvä kylä- ja kaupunkiasutus johti kasvavaan sääntelyyn, lakien syntyyn ja yhteiskunnalliseen organisoitumiseen, jolloin myös tarve luoda kirjoitusjärjestelmä kasvoi. Koska elintarviketuotantoon ei tarvittu enää koko väestöä, alkoi erikoistuminen. Syntyi uusia ammatteja, kuten käsityöläiset, ruukuntekijät, sepät, kauppiaat ja virkamiehet. Vastauksessa tarkastellaan syvällisesti paikallaan pysyvän asutuksen vaikutusta ihmisten elämään. Ihmiset alkoivat ostaa toisiltaan tavaroita ja palveluita, jolloin ihmisten välille syntyi entistä suurempia varallisuuseroja. Kokelas osoittaa tietävänsä, että maanviljelyskulttuuriin siirryttiin eri puolilla maailmaa eri aikaan mutta prosessi oli kaikkialla hyvin samantyyppinen.

Tehtävä 2

a)

Tyydyttävällä tasolla kokelas ymmärtää taulukon indeksilukujen antaman informaation.

Kiitettävä vastaus vaatii yksityiskohtaisemman vertailun taulukon eri maiden väestöjen kasvunopeudesta.

b)

Tyydyttävässä vastauksessa väestönkehitystä voi selittää esimerkiksi ilmaston lämpenemisellä, maatalouden uudistumisella (esim. peruna) ja kulkutautien vähenemisellä. Väestönkehityksen seurauksina voidaan tarkastella muuttoliikettä kasvaviin asutuskeskuksiin teollisuuden ja kaupan palvelukseen tai siirtolaisuuden alkamista.

Kiitettävässä vastauksessa vaikutuksia voi tarkastella väestö- ja säätyrakenteen muuttumisen näkökulmasta. Kiitettävässä vastauksessa vaaditaan alueellisten erojen havaitseminen ja taulukon maiden yksityiskohtaisempi erittely.

Tehtävä 3

Vastauksessa 1920-luvun ilmiöitä länsimaissa tarkastellaan suhteessa ”kuohuva vuosikymmen” -käsitteeseen ja esitetään perusteluja käsitteen käytön puolesta ja sitä vastaan. Tyydyttävässä vastauksessa voidaan käsitellä esimerkiksi kaupunkien kasvua ja modernia kaupunkikulttuuria, johon kuuluivat erilaiset huvitukset, kuten elokuvat, yökerhot ja ostoksilla kiertely. Elintaso nousi ja massatuotanto mahdollisti kulutusyhteiskunnan synnyn. Populaarikulttuuri levisi esimerkiksi radion välityksellä. Tyydyttävässä vastauksessa ymmärretään, että ”kuohuva” 1920-luku päättyi talouslamaan.

Kiitettävässä vastauksessa käsitellään mm., miten naisen asema muuttui naisten töissä käynnin yleistyessä, ja myös naisihanne koki muutoksia. Käsitettä voidaan kritisoida esimerkiksi yleistävänä; muutokset koskettivat pääasiassa suuria kaupunkeja. Käsitteen osuvuutta voidaan pohtia myös esimerkiksi suhteessa totalitaariin aatteisiin tai kieltolain aikaiseen rikollisuuteen Yhdysvalloissa.

Kysymystä voi käsitellä myös taiteiden näkökulmasta.

Tehtävä 4

Vastauksessa pohditaan sekä vapauden, veljeyden ja tasa-arvon yhteiskunnallisiksi ihanteiksi nostamisen syitä että tämän vaikutuksia. Tyydyttävässä vastauksessa ymmärretään, että Ranskan suuren vallankumouksen yhtenä keskeisenä taustatekijänä olivat valistusfilosofien esittämät ajatukset, jotka kiteytyivät iskusanoissa. Valistusfilosofit korostivat ihmisten olevan vapaita ja tasa-arvoisia. Vallankumoukselliset omaksuivat nämä ihanteet, mikä näkyi esimerkiksi kansalliskokouksen laatimassa ihmisoikeuksien julistuksessa. Vapauden, veljeyden ja tasa-arvon ihanteiksi nostamisen vaikutuksia 1800-luvulla voidaan vastauksessa tarkastella esimerkiksi vuosisadan uusien aatteiden kautta. Vastauksessa kerrotaan joitain esimerkkejä ihanteiden vaikutuksesta (esim. julkinen keskustelu, äänioikeuskysymys, luokkayhteiskunnan ja kansalaisyhteiskunnan synty, mutta myös vastakkainasettelut ja yhteiskunnalliset levottomuudet).

Kiitettävässä vastauksessa ymmärretään, että ihanteet muokkaantuivat 1800-luvun kuluessa. Ihanteiden mukaisten oikeuksien laajeneminen kohdentui myös naisiin sekä alempiin yhteiskuntaryhmiin kuuluneisiin miehiin, vaikka tämä toteutui hitaasti ja osin vasta seuraavalla vuosisadalla.

Tehtävä 5

Tyydyttävästä vastauksesta tulee käydä esiin kummankin käsitteen sisältö. Truman tuki länsimaisia demokratioita ja pelkäsi, että jos jokin valtio muuttuu kommunistiseksi, kommunismi leviää myös muihin maihin. Vastauksesta tulee käydä ilmi, että käsitteet kytkeytyvät toisiinsa. Käsitteillä oli keskeinen sija amerikkalaisessa ajattelussa kylmän sodan alkukaudella. Vastaus mainitsee jonkin konkreettisen käsitteisiin liittyvän esimerkitapauksen, esim. Korea tai Vietnam.

Kiitettävässä vastauksessa kumpaakin käsitettä tulee käyttää analyttisemmin selittämään toisen maailmansodan jälkeistä kansainvälisten suhteiden historiaa. Trumanin oppi syntyi reaktiona Kreikan sisällissotaan. Yhdysvaltain presidentti oli huolissaan kommunismin suosiosta Euroopassa ja muualla maailmassa. Trumanin opin pohjalta käynnistettiin Marshall-apu. Myös Naton perustaminen oli seuraus Trumanin opista.

Dominoteoriaa voidaan eritellä Trumanin opin jatkona. Käsitteen loi presidentti Dwight D. Eisenhower kommentoidessaan tilannetta Ranskan Indokiinassa (Vietnamissa) 1954. Hänen teesinsä oli, että jos Ranska antaa periksi kommunismille Vietnamissa, kommunistinen ideologia leviäisi edelleen Vietnamin naapurimaihin.

Vastauksessa analysoidaan kumpaakin käsitettä kylmän sodan historiasta otettujen esimerkkien avulla (esim. Korea, Vietnam). Tyydyttävässä vastauksessa riittää, että kokelas selostaa yhtä esimerkkiä, kiitettävässä vastauksessa tulee kumpaakin käsitettä ja niiden merkitystä käyttää valitun esimerkin analysointiin.

Tehtävä 6

Vastauksessa tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan muutosta modernisoitumisen näkökulmasta ja annetaan esimerkkejä erilaisista taloudellisista ja yhteiskunnallisista uudistuksista.

Vastauksessa käsitellään esimerkiksi joitain seuraavista asioista: siirtyminen karjatalouteen ja maatalouden tekniset innovaatiot; taloudellisen liberalismien, elinkeino- ja muuttovapauden vaikutus yksityisritteliäisyyteen ja kaupankäyntiin; teollistuminen; puolueiden synty, eduskuntauudistus sekä yleinen ja yhtäläinen äänioikeus; kunnallishallinnon uudistaminen ja kansakoulujen perustaminen; kansalaisyhteiskunnan synty; naisen aseman muutos; sääty-yhteiskunnan muuttuminen luokkayhteiskunnaksi. Tyydyttävä vastaus vaatii modernisoitumiskäsitteen ymmärtämisen sekä pääpiirteisen kuvauksen prosessista.

Kiitettävässä vastauksessa modernisoitumista tarkastellaan kriittisesti ymmärtäen, että muutokset eivät koskettaneet kaikkia elämäntilanteita tai väestönosia samalla tavalla. Kiitettävä vastaus vaatii eri esimerkkien yksityiskohtaisempaa käsittelyä.

Tehtävä 7

Vastauksessa eritellään linnoitusten rakentamisen syitä. Tyydyttävässä vastauksessa ymmärretään, että linnoituksien taustalla oli Ruotsin suurvalta-aseman menetys ja venäläismiehitykset, joiden seurauksena erityisesti suomalaiset epäilivät Ruotsin kykyä puolustaa Suomen aluetta.

Kiitettävässä vastauksessa korostetaan, että pääsyy rakentamiseen oli tarve parantaa itärajan heikkoa puolustusta sekä rauhoittaa suomalaisten mieliä ja varmistaa heidän uskollisuutensa valtakunnalle. Ruotsin poliittisen tilan pohdinta, esimerkiksi että rakennustyöt alkoivat tappiollisen hattujen sodan jälkeen, on kiitettävässä vastauksessa ansiokasta.

Linnoitusten merkitystä voidaan tarkastella joko yleisesti tai paikallishistoriallisesta näkökulmasta (esim. taloudelliset vaikutukset, kuten kaupankäynnin kasvu ja merkitys, teknisten ja kulttuuristen innovaatioiden leviäminen).

Tehtävä 8

a)

Rasismilla tarkoitetaan rotuihin liitettyjä piirteitä, joilla ihmisiä eriarvoistettiin. Mustaihoisia ("neekereitä") verrataan lapsiin. Kirjoittajan mielestä heillä ei ole kykyä syvällisempään ajatteluun, vaan he elävät hetkessä. He eivät ole ahkeria työssään, vaan ovat huikentelevaisia ja haaskaavat aikansa turhaan. Aistillisuudella viitataan mustaihoisten oletettuun seksuaalivietin voimakkuuteen. Matkimisen taidolla mustaihoiset rinnastetaan ihmisapinoihin.

Kiitettävä vastaus käsittelee rasistisia piirteitä enemmän yksityiskohtaisemmin ja analyyttisellä tasolla.

b)

Kuvaus on länsimaisen ihmisen tekemä rotuopin kulta-aikana. Kuvauksen tarkoituksena on osin perustella Afrikan alkuperäisväestön alistaminen eurooppalaisten vallan alle. Kuvauksessa voidaan siten nähdä imperialistisia piirteitä sekä "valkoisen miehen taakka" -ajattelua, jonka mukaan valkoisen ihmisen velvollisuudeksi katsottiin mustan rodun sivistäminen.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä lainauksen historiallisen kontekstin.

Tehtävä + 9

a)

Ensimmäinen lainaus kuvaa Suomen ulkopoliittista tilannetta aikana, jolloin Neuvostoliitto oli vielä olemassa. Siinä korostetaan Suomen sopimuksilla vahvistettuja hyviä suhteita itänaapuriin. Itäisen naapurin turvallisuusintressit tulee Koiviston mukaan huomioida, ja hän kehottaa myös Baltian maita ottamaan oppia Suomen linjasta. Toinen lainaus on ajalta, jolloin Neuvostoliitto on muuttunut Venäjäksi. Siinä esillä on Euroopan yhdentymisen ja Suomen pyrkimys osallistua Euroopan integraatioon. Molemmissa sitaateissa korostetaan turvallisuuspolitiikan keskeistä roolia ja Suomen lähialueiden rauhallisuuden merkitystä.

Kiitettävän vastauksen pitää olla vertaileva.

b)

Kari Suomalaisen pilapiirroksessa venäläiset sotilaat ihmettelevät Suomen itärajalla suomalaisten viestiä ”menemisestä Eurooppaan”. Kuva ilmentää Suomen ulkopoliittikan linjan muutosta, mutta samalla piirroksessa kritisoidaan suomalaisten turvallisuuspoliittista hyväuskoisuutta (esim. avoin ja vartioimaton raja).

Kiitettävässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä pilapiirroksen historiallisen kontekstin.

c)

Berliinin muurin murtuminen, sosialismin romahtaminen ja kylmän sodan päättyminen 1990-luvun vaihteessa mahdollisti Suomen ulkopoliittisen linjanmuutoksen. YYA-sopimus Neuvostoliiton kanssa katsottiin päättyneeksi, ja Suomi alkoi 1990-luvun alussa hakeutua Ruotsin tavoin mukaan läntisen Euroopan integraatiokehitykseen. Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 ja oli 1990-luvun jälkipuoliskolla EU:ssa aktiivisesti mukana integraation syventämisessä (mm. rahaunioni) ja unionin laajenemisessa itään.

Kiitettävä vastaus ei ole ainoastaan poliittisten tapahtumien selostamista, vaan vastauksessa on kriittistä pohdintaa Suomen vaihtelevista poliittisista vaihtoehtoista.

Tehtävä + 10

a)

YK:n jäsenmäärä on noin kolminkertaistunut vuosien 1945 ja 1994 välisenä aikana. Kylmän sodan alkuvaiheessa idän ja lännen erimielisyyksien vuoksi uusia jäseniä ei otettu ennen vuotta 1955 (16 uutta jäsentä, mm. Suomi). 1960-luvulla siirtomaavallan päättymisen vuoksi jäsenmäärä kasvoi nopeasti uusien itsenäistyneiden valtioiden liittyessä YK:hon. 1990-luvun hyppäys johtuu muun muassa kylmän sodan päättymisestä ja entisten sosialististen maiden liittymisestä järjestöön.

Kiitettävässä vastauksessa korostuu monipuolinen pohdinta jäsenmäärän kasvun syistä.

b)

Ensimmäisessä lainauksessa viitataan kylmän sodan kaksinapaiseen maailmaan, mikä halvaannutti myös YK:n toimintaa. Toisessa lainauksessa Dwight Eisenhower myöntää ongelmat järjestön toiminnassa, mutta katsoo, että se silti on paras tie maailmanrauhan turvaamiseksi ja ydinsodan estämiseksi. Kolmas lainaus edustaa kolmannen maailman puheenvuoroa YK:n roolista. Siinä katsotaan maailmanyhteisön synnyn olevan tapahtunut tosiasia ja vedotaan siihen, että kaikille maille kuuluu itsemääräämisoikeus.

Kiitettävässä vastauksessa voi tulkita Nehrun kannanoton YK:n peruskirjan antamaksi tueksi siirtomaavallan alaisille valtioille heidän itsenäistymispyrkimyksissään. Kiitettävän vastauksen pitää olla vertaileva.

c)

YK:n toimintaa vaikeutti aluksi kylmän sodan vastakkainasettelu, mikä johti monien päätöslauselmien hylkäämiseen esimerkiksi turvallisuusneuvostossa, jossa erityisesti suurvallat (NL, USA) käyttivät usein veto-oikeuttaan. Korean kriisin ratkaisua 1953 voidaan pitää YK:n onnistuneena operaationa. Monet rauhanturvatehtävät ovat myös rauhoittaneet konfliktipesäkeitä, joten niitä voidaan myös pitää menestyksellisinä. 1980-luvulla ristiriitojen vaivaaman YK:n rooli maailmanjärjestönä heikkeni.

Kiitettävässä vastauksessa lisäansiona voi keskustella myös YK:n alajärjestöjen (esim. FAO, ILO, UNICEF) roolista ja todeta, että niiden toiminta on lievittänyt maailmanlaajuisia hätäitä (esim. ruoka-apu ja terveydenhoito) ja nostanut kolmannen maailman maiden koulutustasoa. Kiitettävässä vastauksessa oma pohdinta perustuu selkeästi tulkintaan muuttuvista kansainvälisistä suhteista.